

ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Загальні вимоги

Випробування з української мови у вигляді диктанту має на меті перевірити орфографічну й пунктуаційну грамотність вступника. На випробуванні вступник повинен показати:

1. Глибоке, усвідомлене знання норм української мови, закріплених правилами орфографії та пунктуації.
2. Уміння застосовувати правила правопису до конкретних мовних одиниць (слова, морфеми, форми, синтаксичної конструкції).
3. Навички грамотного й охайного письма.

У програму з української мови вміщено перелік найважливіших фонетичних, морфологічних та синтаксичних закономірностей і правил української орфографії та пунктуації, які вступник повинен добре знати і правильно застосовувати при написанні орфограм та пунктограм.

Фонетика і правопис

Принципи українського правопису. Правопис дзвінких та глухих приголосних. Правопис приголосних у кінці префіксів.

Чергування приголосних. Зміни приголосних при словотворенні і формотворенні.

Уподібнення приголосних за місцем творення. Спрощення в групах приголосних.

Тверді і м'які приголосні. Вживання м'якого знака. Вживання апострофа.

Подовження і подвоснення приголосних. Написання -nn- у прикметниках і похідних словах.

Чергування -e- з -и-. Правопис ненаголошених -e- та -и-. Ненаголошені -e- та -и- в префіксах і суфіксах.

Чергування -і- з іншими голосними. Правопис -і- та -и- в основах, префіксах і суфіксах українських та іншомовних слів.

Вживання великої літери. Правила переносу слів.

Морфологія і правопис

Будова слова і правопис. Принципи правопису значущих частин слова . Прості, складні і складені слова. Правопис слів із частинами **пів-**, **напів-**, **полу-**.

Творення і правопис складних та складноскорочених слів і графічних скорочень.

Синтаксис і пунктуація

Загальні відомості про речення та розділові знаки. Типи речень. Головні і другорядні члени речення.

Просте речення. Тире в простому неускладненому реченні. Кома в простому реченні.

Однорідні члени речення. Узагальнюючі слова в реченнях з однорідними членами. Розділові знаки при однорідних членах речення.

Речення з відокремленими членами. Відокремлення додатків і обставин та розділові знаки при них.

Невідокремлені і відокремлені означення. Відокремлення прикладок.

Звертання. Вставні слова, їх типи за значенням. Вставні речення. Розділові знаки при них.

Односкладні речення. Безособові речення. Особливості їх вживання.

Складне речення. Складносурядне речення. Інтонація і розділові знаки у складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення. Основні види складнопідрядних речень і розділові знаки в них.

Безсполучникові складні речення й розділові знаки в них.

Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Складні синтаксичні конструкції з сурядністю та підрядністю і розділові знаки в них. Пряма і непряма мова. Цитати. Розділові знаки при прямій мові і цитатах.

Методика проведення вступного екзамену з української мови

Методика проведення диктанту є традиційною, узвичаєною.

Назву тексту потрібно записати на дошці. Спочатку викладач читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей та тлумачення значень використаних у ньому слів (з огляду на те, що тексти адаптовано для навчальних потреб, у них майже відсутня так звана авторська пунктуація, немає діалектизмів, застарілих слів, складної зі значеннєвого погляду, а тому малозрозумілої для вступників лексики тощо). Викладач може давати тільки коментарі формального характеру, як-от: розміщення заголовку, запис автора чи джерела тексту та ін.

Після прочитання всього тексту викладач читає перше речення повністю, а вступники тільки уважно слухають його. Далі це саме речення диктується для запису частинами, причому кожна частина, як правило, читається тільки один раз (частиною в цьому випадку треба вважати словосполучення з двох-п'яти слів або частину складного речення приблизно з тією ж кількістю слів). Викладач може повторно прочитати частину речення, якщо вона велика за обсягом, у ній змінено нормативний порядок слів або під дією певних зовнішніх чинників вступники недочули якогось слова або словосполучення). Після того як абітурієнти запишуть усе речення, його треба прочитати повністю повторно, щоб вони мали змогу перевірити записане.

У такий спосіб диктується кожне речення тексту. Викладач обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз від початку до кінця, роблячи паузи між реченнями, дещо **триваліші від звичайних**, і надаючи змогу вступникам ретельно перевірити написане й усунути можливі помилки. Текст треба диктувати виразно,

відповідно до норм літературної мови, з правильним наголошуванням слів та інтонуванням звукового потоку, у такому темпі, щоб абітурієнти встигали вільно його записувати.

Після повторного читання всього тексту вступники здають диктанти викладачеві. Часу для додаткової перевірки надавати не обов'язково: сумніви щодо правописного оформлення роботи вступники повинні вирішувати в процесі написання.

Перевірка й оцінювання робіт

Диктант, як це і визначено чинною програмою з української мови, оцінюється однією оцінкою на підставі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки обраховуються разом і оцінюються однаково;
- помилки в слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважаються однією помилкою; помилки на те саме правило, але в різних словах і різних реченнях вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі та негрубі помилки;
- до негрубих помилок відносять: винятки з усіх правил; написання великої літери в складних власних назвах; правопис прислівників, утворених від іменників з прийменниками; у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях на кшталт *не хто інший, як...*; *не що інше, як...*; *ніхто інший не...*; *ніщо інше не...*); заміна одного співвідносного розділового знака іншим; заміна українських букв російськими; під час остаточного обрахунку помилок **дві негрубі помилки вважаються однією грубою**;
- за наявності в диктанті більше п'яти виправлень оцінка знижується на один бал;
- орфографічні та пунктуаційні помилки на правила, вивчення яких не передбачено шкільною програмою, виправляються, але не враховуються.

Нормативи оцінювання робіт.

Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше
2	13-14
3	11-12
4	9-10
5	7-8
6	5-6
7	4
8	3

9	1+1 (негруба) — 2
10	1
11	1 (негруба)
12	

Під час написання диктанту вступникам не дозволяється використовувати допоміжні джерела (довідники, словники та іншу літературу й технічні засоби).

Пам'ятка для вступників «Як писати диктант»

1. Уважно прослухайте текст диктанту.
2. Коли викладач зачитуватиме кожне речення в цілому, слухайте його до кінця й не робіть ніяких записів.
3. Починайте записувати речення лише тоді, коли викладач почне його читати частинами, роблячи тривалі паузи.
4. Під час записування речення більше звертайте увагу на орфографію (написання слів), але не треба забувати й про розділові знаки.
5. Під час перевірки записаного речення потрібно передусім зважати на інтонацію й особливо ретельно перевіряти поставлені розділові знаки (у цьому важливу роль відіграють паузи: ледь помітну паузу роблять у тих місцях, де треба поставити кому, а більш помітну — на місці двокрапки чи тире; явна пауза означає, що треба поставити крапку з комою).
6. Сконцентруйте свою увагу й не відволікайтеся під час написання диктанту.
7. Не «збирайте» помилки, зазираючи під час написання диктанту в роботу сусіда (як показує практика, на це, по-перше, витрачається час, якого і так мало, а по-друге, потім часто доводиться шкодувати через помилку, допущену внаслідок такого виправлення)

Успіхів!

Інформаційно-методичне забезпечення

1. Шкільні підручники та навчальні посібники з української мови для 8-11 класів.
2. Мацько Л.І., Сидоренко О.М. Українська мова. Усний та письмовий екзамен: Навчальний посібник. -К.: Либідь, 1993.
3. Ющук І.П. Українська мова Підручник. К., «Либідь» 2004
4. Український орфографічний словник. Заред.. В.М. Русанівського К. «Довіра» 2006
5. Словник труднощів української мови За ред. С. Я.Єрмоленко. -К.:1989.
6. Український правопис. -К.: Наукова думка, 1993.

Затверджено на засіданні циклової комісії від 06.03.2017 р., протокол № 7.
Голова циклової комісії І.В.Волохович